

Tunnekokemus on merkittävä oppimisen lähtökohta

Katri Luukka (2007). **Vastavalmistuneiden lähihoitajien koulutuksenaikaiset merkitykselliset oppimiskokemukset vanhustyössä. Tunnepeili oppimiskokemusten merkityksellistäjänä.** Väitöskirja.

Luukan tutkimukseen perehtyminen kiinnostaa minua, koska 1) opettajien kouluttajana haluan ymmärtää, mistä syntyvät opiskelijoiden merkitykselliset oppimiskokemukset, 2) tunteiden ja tunneälyn tutkijana minua kiinnostaa käsite tunnepeili, mitä se on ja miten sitä voi hyödyntää sekä 3) itse olen kouluttanut lähihoitajaopiskelijoita entisessä työpaikassani. Tässä arviossani keskityn työn sisällölliseen tarkasteluun.

Merkitykselliseksi oppimiskokemukseksi Luukka määrittelee opiskelijan itselleen tärkeäksi arvioiman koulutuksenaikaisen tapahtuman. Koska merkitys on tunnetta, se koskettaa. Merkityksellinen tapahtuma jää ihmisen tunnemuistiin riippumatta siitä, onko kokemus ollut energisoiva vai lamauttava. Tietoiseksi nämä kokemukset tulevat yleensä vasta koke-

muksen pohdinnan kautta. Merkityksellisessä oppimiskokemuksessa opiskelijat tiedostivat itsessään tapahtuneen ajattelun ja toiminnan muutoksen.

Luukan tutkimuksen mukaan merkityksellinen oppimiskokemus liittyi vanhustyön kohtaamiseen, osaamisen kehittymiseen ja tahtomisen suuntaamiseen tunnetiloina. Näitä tunteita opiskelija peilaa sekä itsestään (minä ennen ja nyt, minä oppijana, minä keskeneräisenä, minä mahdollisuuksina) että toisista, merkityksellisistä muista ihmisistä ja työyhteisöistä. Tutkimuksen lähtökohtien, tutkimustehtävän ja keskeisten teoreettisten tarkastelujen jälkeen Luukka löytää tunnepeilin – väitöstyössä edellytettävän uuden tieteellisen löydön. Tunnepeili on metafora, joka kuvaa lähihoitajakoulutuksen aikaisia merkityksellisiä oppimis-

kokemuksia. Yksi esimerkki merkityksellisestä oppimiskokemuksesta on se, että opiskelija voi kokea vanhustyön ensimmäisen kokemuksen pelottavaksi kauhukokemukseksi, joka koulutuksen aikana muuntuu positiiviseksi, palkitsevaksi, haluksi auttaa vanhusta, kun opiskelija selviytyy erilaisista kohtaamisista ja kartuttaa kokemustaan vanhustyöstä.

Luukan tarkoituksena on herättää positiivista keskustelua väestön ikääntymisestä ja vanhustenhoidosta. Se on mielestäni hyvä asia, koska positiiviset ajatukset saavat aikaan myönteisiä tekoja ja tunteita – välittämistä – vanhuksia ja vanhustyötä kohtaan. Ihmisen ikääntymiseen liittyy paljon kokemusta, viisautta, hiljaista tietoa, joka nyt elettävän tehokkuuden ja tuottavuuden aikakautena jää turhaan piiloon.

Tutkimuksen toinen tärkeä anti on lähihoitajaopiskelijoiden (myös kaikille muille ihmishuolealoille kouluttavien) opettajien

yms. opetusmenetelmiin liittyvä havainto: *Ihmisen tunnekokemus on tärkeä oppimisen lähtökohta* (vrt. Tamminen 2004: Olipa kerran lapsuus). Oppimisessa painotetaan liikaa kognition ja järjen merkitystä (menetelminä luennot ja tentit), mikä saattaa jopa kaventaa ihmisten välistä kohtaamista. Ihmissuhdealan ja muidenkin alojen ammattilaiset joutuvat nykyään ”poisoppimaan” sellaista ammatillista käyttäytymistä, että tunteita, varsinkaan hankalia tunteita, ei ole soveliaista ilmaista muille työpaikalla (tässä tutkimuksessa em. ilmeni ensinnäkin siten, että opiskelijat eivät paljastaneet omia negatiivisia tunnetiloja kaikille ohjaajille, vaan omat tunteet opittiin peittämään sekä toiseksi myös siten, että tutkijalla itsellään ei ollut aiempaa käsitystä tunnetilan yhteydestä merkitykselliseen oppimiskokemukseen).

Hoitotyössä on välttämätöntä koskettaa vanhusta. *Kosketus* moninkertaistaa vuorovaikutuksen tunnekokemusten määrän ja intensiteetin (vrt. Kerstin Moberg: Rauhoittava kosketus). Tunteita, merkityksiä ja kokemusta ei voi oppia kirjoista. Niiden oppiminen edellyttää toiminnallisia menetelmiä ja reflektiota. Laadukas hoitotyön ammatillisuus edellyttää omien tunteiden tunnistamista ja oppimista luotamaan niihin. Tunteet ohjaavat ajattelua ja toimintaa vuorovaikutus- ja hoitotilanteissa.

Työssäoppiminen on merkittävin ammatillisen kasvun kehittäjä. Tutkimus toi esiin sen, että opiskelijat joutuvat syystä tai toisesta helposti rooliristiriitaan opiskelijan (keskeneräisyys, riittämättömyyden tunne) ja hoitajan (osaaminen, hallinta) roolien välillä. Miksi opiskelijoidenkin on vaikea hyväksyä oma keskeneräisyys opiskelun aikana? Vastavalmistunut lähihoitaja hyväksyy keskeneräisyyden merkityksen. Toivoisin, että niin opiskelijat, työpaikkaohjaajat kuin opettajatkin saisivat olla keskeneräisiä oppijan ja yhteisen kasvamisen ”tiloissa” (vrt. Vesterinen 2002: Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittymistä ammattikorkeakoulussa), varsinkin kun ohjaaja on aina opiskelijalle malli – halusi hän sitä tai ei.

Luukan väitöstutkimus jatkaa hyvin työelämän tarpeisiin tehtyjä vielä harvalukuisia tunnetutkimuksia. Tutkimusten avulla on mahdollista vaikuttaa koulutuksiin ja arjen työkäytäntöihin. Tunnettyö on systemaattista, säännöllistä ja elämänikäistä, mikä olisi hyvä alkaa oppia jo peruskoulutuksen aikana. Tämä tarkoittaa sitä, että opiskelun aikaisia kokemuksia – myös muuhun kuin työssäoppimiseen liittyviä kokemuksia – reflektoidaan yhdessä toistuvasti. Ihmisen hyvinvoinnin perusta on se, että hänellä on peilejä ympärillään. Ilman peilejä – toisia ihmisiä ja tässä tutkimuksessa

myös kriittistä itsetutkiskelua ja siitä saatua palautetta – ihmisen minäkuva jää rakentumatta tai vääristyy.

Luukan tutkimuksessa tulee esille se, kuinka helposti ihminen ”tuomitsee” tai mitätöi kollegan ammatillisen toiminnan (halu samaistua tai ei-samaistua hoitajan roolimalliin) pelkän havainnoinnin ja oman tulkintansa perusteella (ei siis esimerkiksi yhteisen pohdinnan kautta). (Tutkimuksesta ei käynyt ilmi, millä perusteella arvostelu tapahtui). Jotta hoitajat jaksavat tehdä rankkaa, mutta inhimillisyydessään antoisaa hoitotyötä, toivon, että me ihmiset opimme olemaan armollisia toisillemme ja opimme rakentavasti luomaan yhteisöllisyyttä. Sen lähtökohtana on moninaisuuden sietäminen ja hankalissa tilanteissa kollegan auttaminen ennemminkin kuin ”tuomitseminen”. Myös se kuuluu ammatilliseen tunnetutkintaan.

Luukan teos on kieleltään paitsi perusteltua tieteellistä tutkimuskieltä, myös ymmärrettävää ja sujuvaa luettavaa ei-akateemisen tutkinnon suorittaneille henkilöille. Suosittelen sitä kaikille vanhustyössä mukana oleville työntekijöille, opettajille ja opiskelijoille.

Tia Isokorpi